

РЕЦЕНЗІЇ

Веденєєв Дмитро Валерійович,
доктор історичних наук, професор кафедри
арт-менеджменту та івент-технологій
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
zastava67@i.ua
[https:// orcid.org/0000-0002-8929-9875](https://orcid.org/0000-0002-8929-9875)

**КОЗАКОЗНАВСТВУ НЕМА ПЕРЕВОДУ:
Нове енциклопедичне видання з історії українського козацтва**

*Рецензія на наукове видання: Історія українського козацтва: енциклопедичний довідник /
Є. О. Романенко, О. Л. Романенко, В. М. Воронін. Харків: Фоліо, 2021. 765 с.*

Минув тривалий час із дня виходу другого видання ґрунтовної малої енциклопедії українського козацтва (*Українське козацтво: мала енциклопедія / Кер. авт. колект. Ф. Г. Турченко. К.: Генеза, 2006. 672 с.*) і відчувалася науково-інформаційна потреба у новому концептуально й інформативно повному енциклопедичному виданні, придатному для задоволення професійних потреб істориків, а також широкого читацького загалу, котрий цікавиться козацькою давниною та її відгомонам у подальшій державницькій, військовій та соціокультурній історії України.

Таким корисним своєчасним виданням став енциклопедичний довідник «Історія українського козацтва». Авторами видання виступили доктор наук з державного управління, професор, заслужений юрист України Євген Романенко (проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету), кандидат технічних наук, професор Олександр Романенко (генерал козацтва), доктор історичних наук, професор Віктор Воронін (заступник виконавчого директора Національного фонду досліджень).

Хронологічні межі в цілому охоплюють історичну епоху з середини XV ст. і до завершення Української національно-демократичної революції 1917–1921 рр. Доречним буде одразу ж звернути увагу на те, що автори приділили належну увагу цій смузї вітчизняної історії під кутом зору відродження інститутів козацтва, трансформації його духу, бойових традицій та символіки, суспільно-державотворчої спадщини у творення державних та громадянських формацій (Української Держави гетьмана Павла Скоропадського, Української Народної Республіки, їх збройних сил та управлінського апарату, нагородної системи, інституту «Вільного козацтва» як своєрідної національної моделі середнього класу тощо). Група статей, наприклад, присвячена бойовому шляху українських військових частин і з'єднань, які носили назви, пов'язані із козацтвом та його очільниками.

За змістовно-словниковою побудовою видання є доволі універсальним, охоплюючи основні значущі сфери життєдіяльності козацтва – адміністративно-політичну, управлінсько-правову, військову, культурно-освітню, матеріально-побутову, зброярну, природно-географічну, топонімічну тощо. Довідник вирізняється широким висвітленням історичного й міжнародного

контексту формування, буття, воєнно-політичної діяльності та військового мистецтва козацтва як феномену національної історії, ядра творення однієї із моделей вітчизняної державності – козацько-гетьманської.

Чимало місця приділено біографічним статтям щодо гетьманів, старшини, визначних козацьких ватажків, а також державних і воєнних діячів Речі Посполитої, Росії, Османської імперії та Кримського ханства, котрі відіграли помітну роль у міжнародних зв'язках козацтва, воєнно-політичних комбінаціях за його участю тощо. Автори у багатьох статтях віддали належне провідним дослідникам-козакознавцям – дореволюційним, еміграційним, радянським, сучасним, чисю невтомною працею створено величезну історіографію волелюбних синів.

Дослідники зосередилися і на висвітленні основних віх минулого інших козацьких військ на території Російської імперії – Чорноморського (Кубанського), Донського та інших, чия історія нерозривно переплетена із історією козацтва українського. Подаються матеріали про участь запорожців та їх нащадків з Чорноморського, Бузького, Азовського, Буджакського та інших козацьких військ, Українських козацьких полків 1812–1815 рр. у багатьох війнах, результатом яких, значною мірою, ліквідація загрози османської агресії, формування в перспективі сучасної території України, господарсько-культурний розвиток Степової України та Північного Причорномор'я.

Доцільно відзначити, що авторський колектив високопрофесійне спромігся так побудувати зміст довідника, що козацтво не постає перед читачем атрибутом давнини, анахронізмом, але виглядає важелем активного впливу подальшої історії та цивілізаційно-ментальної специфіки українського народу, осередком формування його державотворчої традиції та національного характеру.

Поза сумнівом, за концептуальним задумом, тематичною багатоманітністю й повнотою, використанням при написанні вельми солідного архівного матеріалу, численних археографічних та наукових праць довідник станеться у пригоді науково-педагогічним працівникам, краєзнавцям, військовим історикам, студентам.

Енциклопедичний довідник, котрий вийшов друком у переддень 30-ї річниці Незалежності України, має безперечне світоглядно-виховне й патріотичне значення, що робить його корисним для навчально-виховного процесу та для вивчення особовим складом військових формувань України. Вміщені у ньому статті підтверджують слова авторів: «Український козак завжди був символом палкої і самовідданої любові до Батьківщини, відваги і честі. Вперше незалежна Україна постала у XVII ст. саме як козацька держава й надалі роль козацтва як захисника її кордонів і самого буття українського народу неможливо переоцінити».